

Stručni rad

ODIJEVANJE DJECE U GRADOVIMA U RAZDOBLJU IZMEĐU PRVOG I DRUGOG SVJETSKOG RATA

Hedvika Vranjek, profesorica razredne nastave
Prva osnovna škola Slovenj Gradec, Slovenija

Sažetak

Na našoj školi izveli smo projekat s naslovom Oblačenje gradske djece među prvog i drugog svjetskog rata. Potjecao je kao produženje projekta s naslovom Postoji li neki čvrsti most, s namjerom, da današnjoj generaciji djece predočimo tadašnju tradiciju odijevanja kod kuće, u školi i u svečanim prilikama. Pored toga projekat imao je i namjeru, da na školi dobijemo nove kostime za folkloru, koju vodim već više godina. U projektu, sam predstavila i opisala odijelo i obuću dječaka i djevojka u tadašnjem vremenu za sve prilike U projekat bili su uključeni etnologinja i informatori.

Ključne riječi: oblačenje, djeca, folklorni kostimi, nekadašnji život

1. UVOD

Projekt s naslovom „oblačenje gradske djece među oba rata“ na Prvoj osnovnoj školi u Slovenj Gradcu nastao je kao nastavak projekta „Ili je što čvrst most?“ s namjerom, da današnjoj generaciji približimo nekadašnje dječje predanje. Projekt je trajao pet mjeseca. Pored toga imao je još jedan cilj. I to. Da na školi dobijemo nove folklorne kostime za grupu djece stare šest do devet godina, jer dosadašnji nama nisu bili više odgovarajući.

2. Odijevanje djece u gradovima među prvim i drugim svjetskim ratom

2.1. Prikupljanje informacija

Sa etnologijom Brigito Rajšter is Koroškog pokrajinskog muzej smo počeli sa traženjem resursa i uskoro ustanovili, da iz tog doba postoji razmjerno malo fotografskog materijala, još manje predmeta odjevene potrošnje, koja bi svjedočila o odijevanju slovenjgraške djece. Prvo smo pristupili ka proučavanju resursa, koji su očuvani u Koroškom pokrajinskom muzeju SG, tome je slijedilo traženje informatora – starijih stanovnika, koji su uglavnom preko slikovne građe opisivali odjela djece.

Kao smo uspjeli ustanoviti, je bilo u vrijeme između oba rata mnogo djece u gradu u boljim danima odjevenih u odjela, krojena po tadašnjoj dječjoj modi, i da su ih nazvali »mornarska odjela«. Djevojke su nosile suknje, dečki pa hlače, koje su većinom sezale do pod koljena. Pokazalo se, da bitnih razlika među svakodnevnim odijevanjem gradske i seoske djece u to vrijeme nije bilo, iako je bilo po pojedinim elementima odijevanja moguće opaziti specifičnosti. Jedna od informatora (Hilda Vaupot) sjećala se, da su dječaci stari od šest do sedam godina nosili mornarsko odijelo većinom plave boje, koju su sastavljale košulja i hlače, koje su sezale do pod koljena. Spomenula se je jednog dječaka koji je bio kod sakramenta svete krizme obučen u bijelo mornarsko odijelo sa dugačkim hlačama. Mornarsko odijelo je bilo praznično odijelo, kojeg djeca u školu osim rijetkih izuzetaka nisu nosili, sjeća se samo jednog suučenika imućnih roditelja, koji je dolazio u školu u mornarskom odjelu. Inače su dečki između oba rata za vrijeme ljeta nosili kratke hlače, u zimi pa duge hlače, košulje, prsluke i kaputiće. Uz to su obukli duge tamne čarape na kojim je bila prišita guma (za pritvrđivanje u pojasu), sezale su nad koljeno.

Dečki su dakle posebno za vrijeme ljeta nosili prvenstveno kratke hlače, mornarsko odijelo pa osim izuzetaka nije poznalo dugih hlača. Drugačije je bilo kod košulja, koje su bile većinom krojene sa dugim rukavima. Pored toga su dečki nosili kaputiće, pojedinci hlače iz irhovine, meke kože, kojima su rekli irhaste hlače.

Kao se Hilda Vaupot sjeća, su djevojčice nosile »falt suknje«, i to u sklopu mornarskog odjela u nedjeljama i praznicima i također inače. Kod kuće su tom ili drugom odjelu kod rada ili kod igre dodavale pregače, iako te nisu bile više obavezan sastavni dio svakodnevnog odjela. Kod dolaska iz škole se učenici obično nisu presvukli jer su za školu nosili svakodnevno odijelo. Djevojke su obično nosile duge strojno pletene čarape iz tanke vune, često bež boje, vezane na pojas, koji je bio sašit iz tkanine i gumice. Pojas je bio na svakoj nozi, na njemu su bile pričvršćene kopče. Uzorak bio je pleten u patent tehnici (jedna desna, jedna lijeva petlja). Preko dugih čarapa su djevojčice nosile i kratke čarape. U ljetnom vremenu su rukavi obično sezali preko lakata (iako ne obavezno), od hladnoće su ih često štitili ručno pletene veštice. Obično su imale dugo kosu ispletenu u pletenice, također u »čopke«.

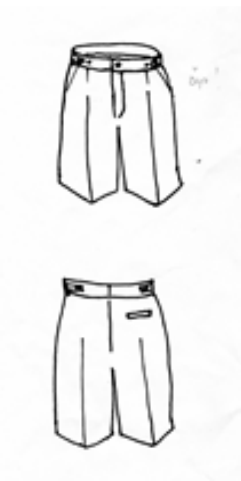
2.2. Kako smo pristupili ka izradi kostima?

Kod izrade folklornih kostima za našu djecu folklornu grupu smo uvažavali načelo, neka bude svako odijelo izdijeljeno drukčije i iz drugačijeg materijala. Jer je za program, kojeg je grupa pripremala, crpila gradivo iz nekadašnjeg svakodnevnog života slovenjgraške djece, bili smo pažljivi, da smo kao podstavu uzeli izvore, koji su svjedočili o odijevanju djece svakodnevno (u prvom redu o odijevanju u vrijeme posjete škole). Djeca se, osim iznimno, na domaćom dvorištu nisu igrali u svečanoj odjeći, jer su ju imali za posjetu nedjeljne mise. Iako nama je izrada mornarske odjeće, koja se ponekad pojavi također svakodnevno, predstavlja izazov, kome se nismo mogli odoljeti. Odlučili smo, da će biti odjeća izrađena iz jednoboje pamučne ili vunene tkanine, iz pamučne tkanine sa uzorkom (između uzoraka smo odabirali sitne cvjetne i točkaste uzorke, a izbjegavali smo velike ružičaste). Izradili smo nekoliko mornarske odjeće, a međusobno se bitno razlikuju. Dečke odjeli smo u kratke hlače do koljena, pod njime pod ili nad njime, košulje sa dugim rukavima i kaputić, koje kod igre obično svuče. Dodali smo strojarsko pletene čarape tamno smeđe, sive ili bež boje, koje sežu nad koljeno. Očekujemo još kožne cipele na vezice crvene ili tamnosmeđe boje. Većina cipela bude visokih, nekoliko pa niskih. Djevojke smo obzirom na raspoloživ fotografski materijal i ostale izvore obukli u haljine i suknje kojih dužina sežu približno do koljena (postoje i kraće i duže). Nekoliko haljina ima pojas na bokima, čime kopiraju utjecaje tadašnje odijevane mode. Rukavi su dugi do lakata ili do zapešća. Čarape su strojarsko pletene, žućkaste te tamno ili svijetlo bež boje. Sežu malo nad koljena i na vrhu imaju ušito gumu, da se ne mogu pomaknuti na dole. Kratkim čarapa ne dodavamo. Povremeno haljini dodamo preduću. Potražiti moramo još visoke i niske cipele sa vezicama ili niske cipele sa uskim pojasom preko gležnja, koje su nosile ka mornarskoj haljini, zasada plešu bosa.

2.3. SKICE FOLKLORNIH KOSTIMOVA

momački bluzon-tunika

momačke hlače

momački podložan kaputić

momačke hlače - pumparice

momačka košulja

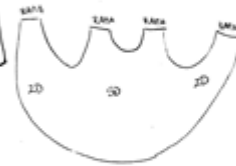
momački podložan prsluk

djevojačka haljina

PREKOPANA JE REKAM ŽAKO
I ŽENI IM ŽAKITE ŽAKOŽICE
ŽAKO.
REKAM I ŽAKO ŽAKO, ŽAKO
I ŽAKO

ŽAKO ŽAKO ŽAKO ŽAKO ŽAKO

pregača

djevojačka bluzna

djevojačka suknja

3. Zaključak

Kao smo uspjeli ustanoviti, je bilo u vrijeme između oba rata mnogo djece u gradu u boljim danima odjevenih u »mornarska odjela«. Nedjeljom i blagdanom su bili odjeveni u svečano, a radnim danom u radnu odjeću.

4. Literatura

Svima, koji ćete se baviti sa izrađivanjem kostima za djecu, koji bi prikazivali odijevanje djece među oba rata, preporučujem sljedeću literaturu:

- [1.]Anton Adamič: Šola v predmestju. Ljubljana, 1944.
- [2.]Kajetan Gantar: Naše politično časopisje. Slovenci v desetletju 1918 – 1928, Ljubljana, 1928.
- [3.]Geografski vestnik. Letniki I/1925 – 45/1973.
- [4.]Ljuba Prenner: Bruc. Slovenj Gradec, 2006.
- [5.]Maja Godina: Iz mariborskih predmestij. O življenju in kulturi mariborskih delavcev v letih 1919 do 1941. Magistrsko delo. Oddelek za etnologijo na Filozofski fakulteti, 1990.
- [6.]Maja Godina: Maribor 1919 – 1941. Oris družabnega življenja. Dialogi 22, št. 10.
- [7.]Alozij Knafelj: Krojna knjiga za damske obleke in perilo. Blasnik, Ljubljana, 1937.
- [8.]Bojan Knific: Od obleke do preobleke. Med tako imenovanimi narodnimi nošami in folklornimi kostumi. V: Folklornik 2, Ljubljana, 2006.
- [9.]France Kresal: Delavstvo in njegov ekonomski položaj v Sloveniji 1918 – 1941. Zbornik ob štiridesetletnici ustanovnega kongresa PS. Razprave in dokumenti, Ljubljana, 1977.
- [10.]Milka Martelanc: Otroško perilo. Navodila za krojenje, šivanje in vezenje vsakovrstnega perila za otroke. Trst, 1925.
- [11.]R. Podkrajšek: Žena in dom. Ljubljana, 1930 – 1941.
- [12.]Heda Praprotnik: Smeh in jok v enem košu. Slovenj Gradec, 2006.
- [13.]Sergej Vrišer: Tristo let mode na Slovenskem. (Vodnik po razstavi v Pokrajinskem muzeju Maribor). Maribor, 1965.
- [14.]Janja Žagar: Oblačilna kultura delavcev v Ljubljani med prvo in drugo svetovno vojno. Mladika, Ljubljana, 1994.
- [15.]Janja Žagar: Služkinje v Ljubljani. Traditiones 15, 1986.
- [16.]Žena in dom, letniki I/1930 – XII/1941.